

De plaats waar je staat is heilige grond

Als Rabbi Israël Baal Sjem Tov een ramp over zijn volk zag komen, ging hij naar een heilige plaats in het bos, hij alleen. Daar ontstak hij een vuur, zei een gebed en het wonder voltrok zich: de ramp ging voorbij.

Later, toen zijn leerling Rabbi Dov Beer, voor zijn volk bad om medelijden, ging hij naar dezelfde heilige plek in het bos, en hij zei: 'Heer van hemel en aarde, verhoor mijn gebed. Hoe ik het vuur moet aansteken, weet ik niet meer, maar ik kan het gebed nog wel opzeggen'. En zie....het wonder voltrok zich; de ramp ging voorbij.

Weer later ging Rabbi Mosje Lereb van Sassov naar de heilige plaats in het bos

om zijn volk te redden van het naderend onheil. Hij zei: 'Hoe ik het vuur moet ontsteken, weet ik niet meer, en de woorden van het gebed ben ik vergeten,

maar ik heb nog wel deze heilige plek gevonden. En dat bleek voldoende te zijn.

Het wonder voltrok zich: de ramp ging voorbij.

Toen kwam de tijd van Rabbi Israël van Riszjin om het leed tegen te houden. Hij kon niet meer opstaan van zijn stoel, Hij bleef zitten, met zijn hoofd tussen zijn handen en hij zei tegen de Heilige -Hij zij gezegend- 'Ik weet niet meer hoe ik het vuur moet ontsteken. Het gebed ken ik niet meer. De heilige plaats in het bos kan ik niet meer vinden. Ik kan alleen maar zeggen, dat we er slecht aan toe zijn. Dat is alles wat ik nog kan. Maar zie: dat was voldoende. Het wonder voltrok zich: het leed ging voorbij. De stoel waarin hij zat, werd heilige grond.

We lezen in het boek van de Uittocht, dat Mozes, diep in de woestijn, ver van de bewoonde wereld, de kudde van zijn schoonvader Jitro hoedt. Daar verschijnt hem de Levende midden in een braamstruik die in lichter laaie staat en toch niet verteert. Mozes, vertrouwd met de woestijn, maar ontzet door dit vreemde verschijnsel, nadert behoedzaam de braamstruik. Als God hem dichterbij ziet komen roept Hij hem:

'Mozes, Mozes!
kom hier niet dichterbij.
Trek je schoenen uit,
want de plaats, waar je staat,
is heilige grond.

Mozes luistert in heilig ontzag, strubbelt tegen, ziet het niet zitten, voelt zich niet goed genoeg, maar uiteindelijk gaat hij. Met een eeuwig durend merkteken in zijn ziel gebrand: 'Ik ben er. Ik ga met je mee' - gaat Mozes op weg, en wordt hij van herder van schapen omgevormd tot herder van mensen.

Niets herinnert nog aan die plaats van toen, de plaats waar Mozes geroepen werd. De braamstruik wordt geen bedevaartplaats: geen steen of boom, geen altaar of tempel: niets blijft over van dat goddelijk visioen: enkel woestijn.

Vijf eeuwen later, in de negende eeuw vóór Christus, vlucht de profeet Elia, van wie Jezus Sirach zegt, dat hij een profeet als een vuur was, en dat hij zijn woorden als brandende fakkels de maatschappij in slingerde, de eenzaamheid van de woestijn in. Elia voelde zich mislukt. Voorbij is zijn ijveren voor de levende God.

Teleurgesteld, uitgeput en opgebrand gaat hij onder een brem-struik liggen. Het hoeft niet meer van hem.

Totdat een engel voorbijkomt, hem aanstoot, hem te eten en te drinken geeft

en hem aanspoort om zijn tocht voort te zetten. Veertig dagen en veertig nachten trekt Elia door de woestijn tot de Horeb, de berg van God, en de Levende, bergen splijtend en rotsen verbrijzelend overdondert Elia met een stem van beukende stilte. Heilige grond... goddelijke aanraking. En toch.... geen drie tenten of een steen ter herinnering aan dit transcendenten gebeuren. Elia daalt de berg af, en gaat opnieuw de politiek in.

Er zijn geen heilige plaatsen bij een brandend braambos, in de woestijn of op de top van een berg. De verhalen van Mozes en Elia en zoveel anderen laten ons zien, dat elke plaats, waar wij God binnen laten heilige grond kan worden.

En zo is het ook met Jezus gegaan. Hij wordt geboren in Bethlehem, woont als vluchteling tijdelijk in Egypte, keert met zijn ouders terug naar Nazaret en gaat regelmatig op bedevaart naar Jeruzalem. Hij treedt op in synagogen, bij het meer van Genesaret, op een berg, bij mensen thuis of zomaar ergens onderweg.

Hij woont nergens, heeft geen voorkeur voor heilige plaatsen, maar voelt zich op alle plaatsen thuis. Hij raadt zijn volgelingen niet aan de tempel of de synagoge te bezoeken, maar het gaat hem om het volbrengen van de wil van de Vader.

Of je nu vasthoudt aan de berg in Samaria of aan de tempel in Jeruzalem, zegt Hij tegen de vrouw bij de put, het

gaat niet om een heilige plaats, het gaat om mensen, die in geest en waarheid de Vader zoeken (Joh 4,20-24).

Twee of drie in mijn Naam ergens, hier of daar, dat is voldoende. De eerste christenen hebben het goed begrepen. In een of ander huis komen zij bijeen om te breken en te delen (Hand. 2,46). Maar al heel gauw, als ze meer bewegings-vrijheid krijgen, creëren ze heilige plaatsen. En zo verschijnen er in de loop der eeuwen: godshuizen, basilieken, kerken, kloosters, abdijen, kathedralen en devotiekapelletjes, zelfs heilige eiken, grotten en wonderbaarlijke waterbronnen.

Wij sparen heilige ruimtes uit om ons terug te trekken, te bidden en te vieren en ons te bezinnen op het leven. Heilige plaatsen worden belangrijk voor ons:....om de relikwieën die er bewaard worden, om eeuwenoude wonderdadige beeldjes, om de mooiste ramen of de hoogste toren.

Wij klampen ons vast aan heilige plaatsen, maar met de regelmaat van de klok worden zij in brand gestoken en met de grond gelijk gemaakt in tijden van oorlog en vervolging. Kloosterlingen worden verdreven, het land uitgezet, en eeuwenoude abdijen staan leeg omdat de bewoners uitgestorven, vermoord of verbannen zijn.

Na een periode van relatieve bloei in de 19^e en de eerste helft van de 20^e eeuw breken er andere tijden aan. De tijd van het Rijke Roomsche leven is voorgoed voorbij: niet alleen in Nederland en in West Europa, maar ook elders op de wereld. Zelfs in sommige Aziatische landen zie je de eerste symptomen van de

voortschrijdende secularisatie. Na een tijd van planten, groeien en ongekende bloei breekt er een tijd van sterven aan, van uitrukken en afbouwen, zegt Prediker al in de 3^e eeuw vóór Christus (vgl. Pred.3,1-9).

Veel mensen zijn teleurgesteld en verbitterd om wat verloren is gegaan en klampen zich vergeefs vast aan wat voorbij is. Van sommigen mag het woord 'crisis', 'woestijn' of 'donkere nacht' zelfs niet eens genoemd worden, terwijl wij uit eigen ervaring weten, dat tijden, waarin we het niet zo goed maken, achteraf vaak bij uitstek tijden zijn waarin ons vertrouwen kan groeien. Dat komt niet zomaar uit de lucht gevallen: 'neen', krijsend, tegenwerkend, angstig roepend zoals het jong van de adelaar uit het boek Deuteronomium (vgl. Deut 32,7-13) baant het vertrouwen zich een weg.

Die mij droeg
op adelaarsvleugels
die mij hebt geworpen
in de ruimte,
en als ik krijsend viel
mij ondervangen
met uw wieken
en weer opgegooid,
totdat ik vliegen kon
op eigen kracht.

Wat ik persoonlijk belangrijk vind, is, dat wij ons niet vastklampen aan of terugverlangen naar plaatsen, of tijden die wij ooit als heilig ervaren hebben.

Het gaat erom of wij de plaats waar wij nu staan, leven, wonen en werken ervaren als heilige grond, als een weg die wij moeten gaan.

Crisis is niet alleen negatief. Het verhaal van Israël en van heel onze christelijke traditie laat zien, hoe tijden van crisis en schaarste achteraf vaak zeer vruchtbaar kunnen zijn voor de spiritualiteit. Met kunst en vliegwerk de situatie willen veranderen, helpt niet. Mensen omvormen naar ons beeld en gelijkenis, lukt ook niet. Wat ons te doen staat, is de situatie uithouden, verdragen en dulden: zoals de profeet Elia in de beek Kerit (1Kg 1-6), wachten op betere tijden.

'Is dit niet het einde?' zo vragen velen zich af. Is dit dan het lot dat wij nood-gedwongen moeten accepteren? Misschien is het wel het einde van een beweging die 100, 200 jaren of langer mensen bewogen en op de been gehouden heeft.

Laat dit einde dan maar het einde zijn, maar er is een verschil tussen ons einde en Gods einde. Wat ons nog rest, is

te vertrouwen op de Onuitsprekelijke die uit ieder menselijk einde een nieuw begin te voorschijn kan roepen, als wij ons niet opsluiten in onze angst, maar ons durven laten verrassen door iets wat wij niet hebben kunnen voorzien. 'Wees dus waakzaam, kijk uit', horen wij in de liturgie van de komende zondag. 'Jullie komen niets tekort, als je vol verwachting blijft uitzien (vgl 1 Kor 1,3-9), aldus Paulus in zijn brief aan de inwoners van Korinte.

Rabbi Israël van Riszjin weet niet meer, hoe hij het vuur moet ontsteken. De woorden van het gebed willen hem niet te binnen schieten, de plaats in het bos kan hij niet meer vinden. Hij kan niet eens meer opstaan uit zijn stoel. Hij kan slechts zuchtend vertellen wat er aan de hand is. En dat is blijkbaar genoeg. De stoel waarin hij zit wordt heilige grond.

Rabbi Israël van Riszjin, Mozes en Elia, Jezus en al die mensen die hem zijn gevolgd, laten zien, dat wij ons niet moeten vastklampen aan heilige plaatsen, aan rituelen of vieringen, maar dat elke plaats waar wij leven, werken, genieten of lijden aan het leven heilige grond kan worden. Ook vandaag.

Laetitia Aarnink